

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نکات مهم و کلیدی

ادله ی اثبات دعوا

ویژه دانشجویان دانشگاه پیام نور

بخش اول

فصل اول

۱ - تعریف لغوی دلیل

دلیل واژه ای عربی است که از مصدر دلالت و فعل ثلاثی مجرد مشتق شده و بر وزن (فعیل) و به معنای فاعل می باشد. بنابراین دلیل به معنای (دال) و به معنای راهنما ، رهنمون شونده و هدایت کننده می باشد.

نکته : جمع مکسر دلیل در کتب لغت عربی ، (ادله) ذکر شده است.

۲ - تعریف اصطلاحی دلیل

طبق نظر علمای منطق ، دلیل عبارت است از شیء که از وجود آن پی به وجود شیء دیگر می بریم .

نکته : در تعریف فقهی بیشتر به معنای لغوی آن تاکید شده است و در کتب حقوقی نیز بیشترین توجه روی تعریف قانونی و نقد آن متمرکز شده است .

نکته : جایگاه اصلی بحث از دلیل ، علم منطق است .

۳ - تعریف دلیل در ماده ۱۹۴ قانون آیین دادرسی مدنی (ق . آ . د . م)

عبارت از امری است که اصحاب دعوا برای اثبات یا دفاع از دعوا به آن استناد می نمایند.

۴ - تعریف دلیل از دیدگاه مولف کتاب (تعریف جامع و مانع)

عبارت از امری است که حکایت از وجود موضوعی حقی نماید.

۵ - دلیل در بحث ادله ی اثبات دعوا

چیزی است که از وجود آن پی به وجود حقی برده می شود.

۶ - انواع دلیل به اعتبار دلالت در علم منطق

اول. دلیل وضعی

دلیلی است که به خودی خود دلالت بر امری نمی کند بلکه دلالت آن به خاطر وضع و جعل افراد است. این دلیل بر دو قسم است :

الف - وضعی لفظی

لفظی که دلالت تمامی الفاظ است بر معانی آنها مثل به کار بردن لفظ گل که محمول است بر گیاهی زیبا با ویژگی های معین .

ب - وضعی غیر لفظی

عبارت است از دلالت هر نوع نقش و طرح یا اثری غیر از الفاظ بر شیء خاصى به شرط این که به وسیله ی افراد انسانی این دلالت ایجاد شده باشد . مانند علایم راهنمایی و رانندگی . بنابراین دلالت چراغ قرمز بر ممنوعیت عبور ، نوعی دلالت وضعی از نوع غیر لفظی است .

دوم . دلیل عقلی

دلیلی است که در ان عقل با مشاهده و دریافت آن بر وجود مدلول حکم می کند و بر دو قسم است :

الف - عقلی لفظی

مثل شنیدن صدای سگ از پشت دیوار و پی بردن به وجود این حیوان

ب - عقلی غیر لفظی

مثل دلالت دود بر آتش

سوم . دلالت طبعی

دلالتی است که با شناخت طبع انسان حاصل می شود به گونه ای که از وجود یک اثر یا عارضه ای در بدن انسان به عنوان دلیل به وجود چیز دیگری که مدلول خوانده می شود پی می بریم.

این نوع دلالت با شناخت شیوه کار کرد بدن انسان حاصل می شود و عقل به تنهایی نمی تواند بر ان حکم کند و این دلالت نیز دو قسم است :

الف - طبعی لفظی

مثل سرفه کردن فرد که دلالت بر سرماخوردگی وی می نماید

ب - طبعی غیر لفظی

مثل رنگ پریدگی که حکایت از ترس دارد.

نکات

ادله ی وضعی پرکاربردترین نوع دلیل در بحث ادله ی دعواست.

ادله ی عقلی در جایی کاربرد دارد که قانون گذار ، دادرس را در ارزیابی ادله آزاد گذاشته است : در امارات قضایی دادرس می تواند براساس اوضاع و احوال رای صادر نماید .

ادله ی طبیعی در برخی موارد می توانند در بحث ادله اثبات دعوا مصداق داشته باشند به بیان دیگر در بحث پزشکی قانونی برای اثبات دعوا کاربرد دارند.

ادله ی طبیعی بیشتر در مباحث کیفری کاربرد دارد و آن هم به خاطر پذیرش اصل آزادی ادله در امور کیفری و نیز تاثیری که این نوع دلالت بر کشف جرائم بر ضد تمامیت جسمی اشخاص دارد.

ادله ی طبیعی به طور خاص در مباحث مدنی در مورد نسب کاربرد دارد.

ارزش **ادله طبیعی** مساوی با ارزش امارات قضایی است و قاضی در ارزیابی آنها آزاد است .

۷ - اقسام دلیل

اول . به اعتبار میزان دلالت آن

الف - دلیل قطعی

دلیل قطعی از دو دیدگاه فلسفی و منطقی صرف و نیز دیدگاه حقوقی کابل بررسی است .

از دیدگاه حقوقی قطعیت دلیل ، قطعیت عرفی آن می باشد مانند شهادت دو مرد عادل بر امری .

ب - ادله ی ظنی

برخی از ادله که ایجاد ظن و گمان می کنند مانند امارات قانونی و قضایی .

نکته : بر حسب ملاک عرف امارات را ادله ظنی قلمداد و اقرار و شهادت و اسناد و سوگند را ادله قطعی ذکر می کنند.

دوم . به اعتبار منشاء آن

الف - دلیل شخصی

منشأ دلیل گاه اشخاص است که به آن دلیل شخصی گویند که در صورتی که خود طرفین منشأ دلیل باشند مانند (اقرار و سوگند) دلیل شخصی داخلی و در صورتی که اشخاص ثالث منشأ دلیل باشد، دلیلی شخصی خارجی مانند (شهادت، تحقیقات محلی کارشناسی) .

ب - دلیل قضایی

منشأ آن دادرس است و شامل امارات قضایی و معاینه ی محلی می شود .

ج - دلیل قانونی

گاهی منشأ دلیل قانون است مانند (مفاد ماده ۳۵ قانون مدنی : تصرف به عنوان مالکیت ، دلیلی مالکیت است) .

سوم . اقسام دلیل بر اساس کارکرد آن

الف- دلیلی موضوعی

وجود حق امری است اعتباری و به خودی خود وجود خارجی ندارد بدواً " بایستی سبب حق را اثبات نمود مثلاً در باب مالکیت بایستی سبب مالکیت که از طریق حيازت مباحات و یا عمل حقوقی ببيع ایجاد شده اثبات کرد که این دلیل موضوعی است .